

ΟΙ ΘΡΥΛΟΙ ΤΗΣ ΑΠΟΤΥΧΙΑΣ (του Πωλ Κρούγκμαν)

Ιδού πώς τελειώνει το ευρώ – όχι με «μπαμ», αλλά με «μπούνγκα-μπούνγκα». Πριν από λίγο καιρό, οι ευρωπαίοι ηγέτες επέμεναν πως η Ελλάδα μπορεί και πρέπει να παραμείνει οπωσδήποτε στο ευρώ, αποπληρώνοντας τα χρέη της στο ακέραιο. Τώρα, με την Ιταλία να πέφτει στον γκρεμό, είναι δύσκολο να δει κανείς πώς το ευρώ μπορεί να επιβιώσει.

Αλλά ποιο είναι το νόημα της ευρω-πανωλεθρίας; Όπως συμβαίνει πάντα όταν επέρχεται μια καταστροφή, εμφανίζεται ένα ρεύμα από ιδεολόγους που υποστηρίζουν ότι η καταστροφή δικαιώνει τις απόψεις τους. Καιρός λοιπόν να αρχίσουμε την απομυθοποίηση.

Ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή: η προσπάθεια για την δημιουργία ενός κοινού ευρωπαϊκού νομίσματος ήταν μια από αυτές τις ιδέες που ξεπερνούσαν τις συνηθισμένες ιδεολογικές διαχωριστικές γραμμές. Βρήκε υποστηρικτές στην αμερικανική δεξιά, που είδαν το ευρώ σαν έναν παράγοντα σταθερότητας, σχεδόν σαν μια αναβίωση του κανόνα του χρυσού, αλλά και στην βρετανική αριστερά, που το είδε σαν ένα βήμα προς μια σοσιαλδημοκρατική Ευρώπη.

Το ευρώ πολέμησαν όμως οι Βρετανοί συντηρητικοί, που επίσης το είδαν σαν ένα βήμα προς μια σοσιαλδημοκρατική Ευρώπη. Και το αμφισβήτησαν οι αμερικανοί προοδευτικοί, που ανησυχούσαν – με το δίκιο τους, θα έλεγα ευλογώντας τα γένια μου – για το τι θα συνέβαινε αν τα κράτη δεν μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν την

νομισματική και δημοσιονομική πολιτική για να αντιμετωπίσουν τις υφέσεις.

Τώρα λοιπόν που το σχέδιο ευρώ έχει πέσει στα βράχια, τι διδάγματα πρέπει να εξάγουμε; Ακούω τελευταία δύο ισχυρισμούς, και αμφότεροι είναι λανθασμένοι: ότι τα βάσανα της Ευρώπης αντανakλούν την εν γένει αποτυχία του μοντέλου των κρατών πρόνοιας και ότι η κρίση της Ευρώπης αποδεικνύει γιατί οι Ηνωμένες Πολιτείες πρέπει να προχωρήσουν άμεσα σε μέτρα αυστηρής δημοσιονομικής λιτότητας

Η άποψη ότι η ευρωπαϊκή κρίση σηματοδοτεί την αποτυχία του κράτους πρόνοιας εκφράζεται από πολλούς Ρεπουμπλικάνους. Ο **Μιτ Ρόμνι** για παράδειγμα έχει κατηγορήσει τον πρόεδρο **Ομπάμα** ότι εμπνέεται από τους Ευρωπαίους «σοσιαλιστές δημοκράτες», τονίζοντας ότι «το ευρωπαϊκό μοντέλο δεν δουλεύει ούτε στην Ευρώπη». Πρόκειται για την αντίληψη πως οι χώρες που υφίστανται την κρίση έχουν πρόβλημα λόγω του βάρους που σωρεύτηκε από τις υψηλές δημόσιες δαπάνες. Αλλά τα στοιχεία λένε άλλα.

Είναι αλήθεια πως όλες οι ευρωπαϊκές χώρες έχουν πιο γενναιόδωρες κοινωνικές παροχές – περιλαμβανομένης της καθολικής ασφαλιστικής κάλυψης του πληθυσμού – και υψηλότερες δημόσιες δαπάνες απ’ ότι η Αμερική. Αλλά τα έθνη που υφίστανται την κρίση δεν έχουν μεγαλύτερα προνοιακά συστήματα από ότι τα έθνη που ευημερούν – μάλλον το αντίθετο συμβαίνει. Η Σουηδία, φημισμένη για τα υψηλά της επιδόματα, τα πηγαίνει ιδιαίτερα καλά στα οικονομικά της – είναι μια από τις λίγες χώρες όπου το ΑΕΠ είναι σήμερα υψηλότερο από ότι ήταν πριν την κρίση.

Και, πριν την κρίση, οι «κοινωνικές δαπάνες» για προγράμματα πρόνοιας ήταν χαμηλότερες ως ποσοστό του ΑΕΠ σε όλα τα προβληματικά σήμερα κράτη απ’ ότι ήταν στην Γερμανία, για να μην πούμε για την Σουηδία.

Α ναι, και ο Καναδάς, που επίσης έχει καθολική ασφαλιστική

κάλυψη και πολύ πιο γενναιόδωρες παροχές προς τους φτωχούς απ'ότι οι ΗΠΑ, ξεπέρασε τις δυσκολίες της κρίσης πολύ καλύτερα από εμάς.

Η ευρω-κρίση, λοιπόν, δεν λέει κάτι για την βιωσιμότητα του μοντέλου του κράτους πρόνοιας. Μήπως όμως είναι το καθοριστικό επιχείρημα για να «σφίξουμε το ζωνάρι» σε μια καθημαγμένη οικονομία; Ακούμε αυτόν τον ισχυρισμό όλη την ώρα. Η Αμερική, μας λένε, πρέπει αμέσως να περιορίσει δραματικά τις δαπάνες της, αλλιώς θα καταλήξει σαν την Ελλάδα ή την Ιταλία. Και πάλι, όμως, τα στοιχεία μας λένε μια διαφορετική ιστορία.

Πρώτον, αν κοιτάξει κανείς τι συμβαίνει στον κόσμο θα δει πως ο βασικός παράγοντας που καθορίζει τις αποδόσεις των ομολόγων δεν είναι το ύψος του δημοσίου χρέους κάθε χώρας, αλλά αν ο δανεισμός αυτός γίνεται στο εθνικό νόμισμα της εκάστοτε κυβέρνησης ή όχι. Η Ιαπωνία έχει πολύ υψηλότερο χρέος από την Ιταλία, αλλά η απόδοση των πολυετών ιαπωνικών ομολόγων είναι μόλις 1%, αντί για 7% της Ιταλίας. Οι δημοσιονομικές προοπτικές της Βρετανίας μοιάζουν πολύ χειρότερες από εκείνες της Ισπανίας, αλλά η Βρετανία μπορεί να δανειστεί με κάτι παραπάνω από 2% επιτόκιο, ενώ η Ισπανία πληρώνει σχεδόν 6%.

Αυτό που συνέβη, όπως φαίνεται, είναι πως ακολουθώντας το ευρώ η Ισπανία και η Ιταλία αυτοϋποβαθμίστηκαν στο στάτους κρατών του τρίτου κόσμου, που πρέπει να δανείζονται σε νομίσματα άλλων, με όλη την απώλεια ευελιξίας που αυτό συνεπάγεται. Εν προκειμένω, καθώς οι χώρες της ευρωζώνης δεν μπορούν να τυπώσουν χρήμα ούτε καν σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης, υπόκεινται σε διαταραχές χρηματοδότησης που δεν υφίστανται τα έθνη που διατηρούν δικό τους νόμισμα – και τα αποτελέσματα είναι αυτά που βλέπουμε. Η Αμερική που δανείζεται σε δολάρια, δεν έχει αυτό το πρόβλημα.

Το άλλο πράγμα που πρέπει να ξέρετε είναι ότι παρατηρώντας την τρέχουσα κρίση, η συνταγή της λιτότητας έχει αποτύχει όπου κι αν εφαρμόστηκε: ούτε μια χώρα με σημαντικά χρέη δεν κατάφερε με τις περικοπές δαπανών να ανακτήσει την εύνοια των αγορών. Η

Ιρλανδία για παράδειγμα, το «καλό παιδί» της Ευρώπης, αντέδρασε στα προβλήματα χρέους με βάρβαρη λιτότητα, που οδήγησε την ανεργία στο 14%. Κι όμως, οι αποδόσεις των ιρλανδικών ομολόγων παραμένουν πάνω από το 8% – χειρότερες και από της Ιταλίας.

Το ηθικόν δίδαγμα της ιστορίας είναι, λοιπόν, πως πρέπει κανείς να φοβάται τους ιδεολόγους που προσπαθούν να «απαγάγουν» την ευρωπαϊκή κρίση για να προάγουν τις δικές τους ατζέντες. Αν ακούσουμε αυτούς τους ιδεολόγους, θα καταλήξουμε όλοι να κάνουμε τα προβλήματα μας – που είναι διαφορετικής φύσης, αλλά εξίσου σοβαρά – ακόμη χειρότερα.

Πηγή: Το Βήμα / The New York Times